

A német képviselőválasztás eredménye.

Írta: Tisza István.

A január hónapban lezajlott német képviselőválasztások a szociáldemokrácia újabb térfoglalásáról tesznek tanúbizonyságot. Amíg a megelőző képviselőházban 43 tagot számlált e párt, addig ezúttal a német Reichstag 397 mandátuma közül 110-et sikerült elhódítania s az ő jelöltjei kapták a leadott szavazatoknak több mint $\frac{1}{3}$ -át.

Valóban nevezetes eredmény ez, de meglepetésszerű, meg-rázó hatást csak azokra gyakorolhat, akik nem kísérték nye-lemmel a német politikai élet kialakulásának állandó jelenségeit. A szociáldemokrata képviselők számában mutatkozó óriási ugrás ugyanis csak látszólagos, mert hiszen már az 1903-iki Reichstag-ban 81 szociáldemokrata képviselőt találunk és az 1907-iki vá- lasztás eredménye tekinthető kivételnek a szociáldemokrácia föl- tartóztathatatlan előnyomulásának szabályával „„szemben.

Ez a kivételes eredmény Bülow kancellár magas államférfíúi kvalitásainak tulajdonítható, aki a képviselőházat akkor oszlatta föl, amidőn sikerült a szociáldemokrácia ellen az összes többi pártokat mozgósítania s egy táborba egyesítenie. Ez a körülmény okozta a szocialista párt mandátumainak megtizedelését és nem, az, mintha maga a párt tért veszített volna. Hiszen a szociál- demokrata jelöltekre leadott szavazatok 1903-ról 1907-re 3,010.000-ről 3,259.000-re szaporodtak, úgy, hogy ha nem is nagy- mérvű, de mégis számottevő emelkedést mutatnak föl és csak azért jutottak annyival kevesebb kerületben diadalra, mert az

összes többi pártokra leadott szavazatok száma 6,485.000-ról 8,045.000-re emelkedett és mert a pótválasztásoknál szociáldemokrata jelölttel szemben a többi pártok egymás jelöltjeit támogatták.

A német pártviszonyok alakulását nem lehet tehát csak az utolsó két választás eredményeiből fölismerni. A német birodalom megalakulása óta letelt egész 40 éves időszakra kell visszanyúlnunk, hogy helyes képet alkossunk a különböző politikai irányok erőviszonyairól s megítélhessük azt a hatást, amit ennek a magas kultúrájú, higgadt észjárású, egységes nemzetnek közéletére az általános szavazatjog gyakorol.

A német képviselőház pártjainak erőviszonyait 1871-től napjainkig az alábbi táblázat tünteti föl:

A német képviselők pártállás szerint:

A német képviselők pártállás szerint:

Választás évszáma	Konzervatív párt	Antiszemiták parasztszövetség s más jobboldali frakciók	Birodalmi párt	Nemzeti szabadelvű	Haladópárt s más radikális frakciók	Klerikálisok (centrum)	Szociáldemokraták	Dán, welf, elzászi és lengyel	Egyéb	Összesen
1871	57	—	37	155	47	63	2	21*	—	382*
1874	22	—	33	158	50	91	9	34	—	397
1877	40	—	38	128	52	93	12	34	—	397
1878	59	—	57	99	39	94	9	40	—	397
1881	50	—	28	47	115	100	12	45	—	397
1884	78	—	28	51	74	99	24	43	—	397
1887	80	1	41	99	32	98	11	33	2	397
1890	73	5	20	42	76	106	35	38	2	397
1893	72	20	28	53	48	96	44	35	1	397
1898	56	24	23	46	49	102	56	35	6	397
1903	54	19	21	51	36	100	81	33	2	397
1907	60	30	24	54	49	105	43	29	3	397
1912	45	21	13	43	42	90	110	33	—	397

Ez a táblázat azonban egymagában nem nyújt teljes képet a pártok erőviszonyai felől. A német birodalom népsűrűségi viszonyai ugyanis a szóbanforgó 40 esztendő alatt lényegesen eltolódtak, úgy hogy egy-egy választókerület választóinak száma 9500 és 248.000 között váltakozik. Emellett annyi kisebb pártra oszlott közéletben, aminő a német is, a mandátumok legnagyobb része pótválasztáson kerül eldöntésre, ahol is a véletlen szerencsének és egyes pártok egyezkedési ügyességének végtelen tere nyílik, úgy hogy például az 1907-iki választás alkalmával a szociáldemokrata párt 3,259.000 szavazattal 43 képviselőt küldött a parlamentbe, míg a konzervatív párt 1,060.000 szavazattal 60-at, az antiszemita 248.000 szavazattal 16-ot. Tehát minden megválasztott szociáldemokrata képviselőre 78.000, konzervatívra 17.000, antiszemitára 15.000 szavazatot esett. Még szembeszökőbben mutatja a pótválasztások zavaró hatását az a tény, hogy a szociáldemokrata szavazatok száma 1903-ban 3,010.771, 1907-ben 3,259.909, 1912-ben 4,250.000 volt, a megválasztott képviselők pedig 81, 43, illetőleg 110. Míg tehát 1—1 megválasztott képviselőre 1903-ban 37.000, 1912-ben 38.000 szavazatot esett, addig ez a szám 1907-ben 78.000-re emelkedett, aminek egyszerű oka az, hogy ezen választásnál sikerült Bülownak az összes polgári pártokat a szociáldemokraták ellen egyesíteni, úgy, hogy azok a második szavazásnál valamennyien egymás jelöltjeire adták szavazataikat.

Ha tehát azt akarjuk vizsgálni, minő tért foglalnak el az egyes pártok a nemzeti közvéleményben, akkor az azok jelöltjeire az első választásnál leadott szavazatok összes számát kell szemügyre vennünk. Természetesen az első választásnál s nem a pótválasztásoknál, amidőn a szűkebb választásból lemaradt jelöltek párthívei tartózkodnak a szavazástól, vagy más pártok jelöltjeire kénytelenek szavazni.

Ha ebből a szempontból vizsgáljuk a dolgot, minden pártnál a szavazatok számának növekedését fogjuk konstatálni, mert hiszen a szóbanforgó időszak alatt a német birodalom népessége 40,997.000-ről 65,407.000-re, a választók száma 7,656.000-ről 14,442.000-re emelkedett. A tényleg leadott szavazatok száma még sokkal nagyobb emelkedést mutat. Míg ugyanis 1871-ben az összeírt választóknak csak mintegy fele, 3,855.000 adta le szavazatát, addig 1912-ben már a választók 84¹/₂ %-a, 12,207.000 vett

részt a szavazásban, úgy, hogy a leadott szavazatok száma 40 év ftlatt több mint megháromszorozódott.

Ezen körülményre való tekintettel a leadott szavazatoknak nem abszolút, hanem egymáshoz viszonyított relatív értékét kell összehasonlitanunk, hogy a pártok erőviszonyainak eltolódásáról tiszta képet nyerhessünk, miért is következő táblázatunk az egyes pártok jelöltjeire esett szavazatoknak százalékszámait tünteti föl.

Az egyes pártok jelöltjeire az első szavazás alkalmával leadó 11 szavazatok százalékos aránya:

Az egyes pártok jelöltjeire az első szavazás alkalmával leadott szavazatok százalékos aránya:

Választás évszáma	Konzervatív	Antiszemita parasztszövetségi és más jobboldali frakciók	Birodalmi párti	Nemzeti szabadelvű	Haladópárti és más radikális frakciók	Klerikális	Szocialdemokrata	Dán és welf	Elszászi	Lengyel	Elforgasolt szavazat	Összesen
1871	14·1	—	8·9	37·4	9·3	18·6	3·2	2·1	—	4·5	1·9	100
1874	6·9	—	7·2	30·8	9·0	27·9	6·8	1·7	4·5	4·3	1·8	100
1877	9·7	—	7·9	27·2	11·1	24·8	9·1	1·9	4·0	3·9	0·4	100
1878	13·0	—	13·6	23·1	10·5	23·1	7·6	2·1	3·1	3·6	0·3	100
1881	16·3	—	7·4	14·6	23·2	23·2	6·1	2·0	3·0	3·8	0·4	100
1884	15·2	—	6·9	17·6	19·3	22·6	9·7	2·0	3·0	3·5	0·2	100
1887	15·2	0·2	9·8	22·2	14·1	20·1	10·1	1·6	3·1	3·6	—	100
1890	12·4	0·6	6·7	16·3	18·1	18·6	19·8	1·7	1·4	3·5	0·9	100
1893	13·5	5·3	5·7	13·0	14·2	19·1	23·2	1·5	1·5	3·0	—	100
1898	11·1	6·9	4·4	12·5	11·1	18·8	27·2	1·6	1·4	3·6	1·4	100
1903	10·0	5·0	3·5	13·9	9·2	19·8	31·7	1·2	1·3	3·7	0·7	100
1907	9·4	4·9	4·2	14·5	11·0	19·4	29·0	1·0	1·0	4·0	1·6	100
1912	9·2	3·1	3·5	14·1	12·0	16·3	34·8	0·9	1·3	3·6	1·2	100

Főntebbi két táblázatunk tanúsága szerint a német birodalom megalakulásakor a művelt német középosztály liberális elemei ragadták a vezetést magukhoz. A kevésbé művelt néprétegek kevésbé vettek még részt a választásban, hiszen, mint láttuk, a választóknak alig fele élt szavazati jogával. Emellett a német egység nagy műve egybeforrasztotta a liberális német polgárságot a porosz kormánnyal s az a szövetség Bismarck s a német liberálisok között, amelynek Sadowánál rakták le alapjait, a német birodalom első esztendeiben érlelte meg leggazdagabb gyümölcseit. Az 1871-iki országgyűlésen a megválasztott képviselők 40%-a a nem-

zeti liberális párthoz tartozik, amelyik a 47 radikálissal, vagy a nálánál csak kissé konzervatívabb színezetű Reichspartei tagjaival többséget alkot és jóformán minden kérdésben keresztülviheti akarátát. Ennek a liberális tömbnek erőviszonyait nem változtatja meg az 1874-iki választás sem, ez azonban más irányban nagy-érdekű jelenséget tüntet föl.

Teljes Kulturkampfban vagyunk s az ecclesia militans egész: vehemenciával fordul Bismarck kormányzata ellen. Az eredmény szembeszökő. 57 konzervatív közül csak 22 tartja meg mandátumát, a klerikális centrum ellenben 63-ról 91-re gyarapodik s ezzel azt a megdönthetetlen pozíciót foglalja el, amelyet jó és rossz időkben, kormánytámogatás mellett, vagy a kormány ellenére is változatlanul sikerült föntartania, úgy hogy ez időtől kezdve a centrum tagjainak száma 93 és 106 között ingadozik s a mostani választásnál a védvamos politika túlhajtásától elkedvetlenedett radikálisok által támogatott szociáldemokrácia diadalmas előnyomulásának időszakában is csak 90-re olvadt le.

A 70-es évek második felében lassan áll be az a frontváltoztatás, amely Bismarck a liberálisokkal helyezi ellentétbe s a kormányt mindjobban a konzervatívok karjaiba kergeti. Ez eredmény elérésében különböző okok hatottak közre. A doktrinär liberalizmus egyoldalúsága és túlhajtásai, a Kulturkampf által föl-idezett nehézségek és veszedelmek, s talán mindenekfölött a szociáldemokrácia fenyegető föllépése és merényletei, amelyek a politikai és gazdasági reakció malmára hajtják a vizet, de egyúttal fokozott érdeklődést keltenek a szociálpolitikai problémák iránt. Ezek az események már az 1877-iki választásnál előrevetik árnyékukat, 1878-ban pedig, amidőn a német császár ellen elkövetett két merénylet hatása alatt apellál Bismarck a nemzetre, ez irányváltozás hatása teljes mértékben érvényesül. 42 mandátumot veszítenek a liberálisok és radikálisok majdnem kizárólag a konzervatívok javára, akik 116 szavazattal a képviselőháznak csaknem 30%-át alkotják s tetszésük szerint s az egyes kérdések természete szerint a nemzeti liberálisokkal vagy a klerikálisokkal szövetkezve biztosítják maguknak a képviselőház többségét.

Ettől fogva, ha a későbbi választások hullámzó eredményeit vizsgáljuk, két állandó jelenséget észlelhetünk. Az egyik a szociáldemokrácia soha nem sejtett mértékben való térhódítása. A szociáldemokrata szavazatok csak 1884-ben érik el a félmilliót,

hogy aztán 1890-ben másfél, 1898-ban 2, 1903-ban 3 millióra, 1912-ben pedig 4,250.000-re emelkedjenek. S a szociáldemokrata képviselők száma is, amely 1878-ban még csak 9-re rúgott, az 1887-iki és 1907-iki visszaeséstől eltekintve állandóan, föltartóztathatatlanul emelkedik, amíg végre a mostani számot, 110-et éri el.

Ez a térhódítás természetesen a többi pártok rovására esik. Kiveszik abból részüket liberálisok és konzervatívok egyaránt; csak egy párt van, amelyik jóformán érintetlenül őrzi meg birtokállományát, a klerikális centrum, úgy, hogy a német birodalmi gyűlés pártjainak tarka-barka vegyülékében két gránitoszlop, két fix pont található, amely kettő együtt a képviselőház abszolút többségét képviseli: a szociáldemokráciáé és az ultrámontanizmusé.¹

A többi pártok föltartóztathatatlanul veszítik a tért s veszítik konzisztenciájukat, mert — s ez a második jelenség, amire utalnunk kell — a bomlás kétségtelen jeleivel találkozunk úgy a konzervatív, mint a liberális táborban. A műveltebb, mérsékelt, értékesebb elemek háttérbe szorulnak itt, mint amott s helyüket a demagógia eszközeivel dolgozó szélsőségek foglalják el.

Nézzük a liberális tábor. Míg kezdetben 155 liberális képviselő állott 47 radikálissal szemben, addig alig 10 év múlva már csak 47 liberálisra és 115 radikálisra találunk. Igaz, ez az arány utóbb ismét a mérsékeltettek javára módosul s jelentékeny hullámzások után azt eredményezi, hogy a két árnyalat körülbelül egyenlő erővel jut be a képviselőházba. A mostani házban is 43 liberálist találunk 42 radikális mellett, úgy, hogy 40 évi fejlődés végeredményeképpen konstatálhatjuk azt, hogy a radikálisok száma 47-ről 42-re, a liberálisoké 155-ről 45-re apadt. Ha pedig a leadott szavazatok számarányát tekintjük, úgy a radikális szavazatok az összes szavazatoknak 9.3%-ára rúgtak 1871-ben, 12%-ára most, a liberálisok pedig 39.5%-ról 14.1%-ra szálhattak le.

¹ Hogy a klerikalizmus általános szavazatjog mellett katolikus államokban minő hatalmat képvisel, azt csak akkor látjuk igazán, ha fonatólora vesszük, hogy a német birodalom lakosságának csak 36%-a katolikus, úgy, hogy a katolikus választóknak közel fele klerikális jelöltre adta szavazatát.

A konzervatív pártok belélete ugyanerre a jelenségre mutat. Ezeket 3 csoportra kell osztanunk: a liberális konzervatív reichspartei-ja, amely a német társadalom legmagasabb műveltségű rétegeinek fölvilágosodott elemeiből alakul és számos kiváló férfiút számíthat tagjai közé, továbbá a német konzervatívokból és végül azokból a kisebb csoportokból (antiszemita, Mittel ständerek, Bund der Landwirte stb. amelyek különböző hatást keltő jelszavakkal s demagóg eszközökkel igyekeznek a falusi köznépet hatalmukba keríteni. Három csoport, amelyet röviden fölvilágosodott, maradi és demagóg konzervatívoknak nevezhetünk. Ez utóbbiak külön existenciája csak 1887-ben kezdődik. Akkor találunk csekély számú antiszemita szavazatot s attól fogva mutat e demagóg irányzat rohamos szaporodást, úgy hogy az ezen csoportokra eső összes szavazatok száma 1907-ben 533.000-re rúgott.

E konzervatív árnyalatok közül legszomorúbb sors várt a Reichsparteira, amelyeknek 1878-ban 57 s még 1887-ben is 41 tagja volt, jelenleg azonban mindössze 13 taggal szerepel a parlamentben, míg a konzervatívok még mindig 45, a demagóg csoportok pedig 21 képviselőt küldhettek oda. Az összes konzervatív szavazatok számaránya 1871-ben 23% volt, 1878-ban 26-al kulminált s jelenleg csak 16-ra rúg. De míg 1878-ban a 26% egyenlő arányban oszlott meg a Reichspartei és a német konzervatívok között, addig most a Reichspartei mindössze 3.5%-al szerepel, a konzervatívokra 9.2%, a demagóg csoportokra 3.1% esik.

Foglaljuk össze a mondottakat. A német társadalom felvilágosult, művelt, politikailag érett elemeinek vezetése alatt álló pártok (Reichspartei és nemzeti liberálisok) az összes szavazatok 45%-ával rendelkeztek 1871-ben s a képviselőháznak éppen felét foglalták el, ma ellenben az összes szavazatoknak csak 17.6%-a esett az ő jelöltjeikre s azok közül mindössze 58-at, a képviselőháznak alig $\frac{1}{7}$ -ét sikerült megválasztaniok.

Íme itt áll tehát előttünk az általános szavazatjog negyven évi hatályának eredménye a német társadalomnak sok tekintetben annyira kedvező viszonyai között. A képviselőház abszolút többségét két, majdnem egyenlően erős párt, a szociáldemokrata és a klerikális párt tartja kezében, amelyek közül ez utóbbi változatlanul tartja pozícióját, amaz pedig föltartóztathatatlannal nyomul előre. A többi mandátumokból 33 a partikularisla és nemzetiségi csoportokra esik, 164 marad a konzervatív és liberális

irányzatoké. Ezeknek azonban mind nagyobb hányadát a szélsők hódítják el, úgy hogy a nagy német nemzet felvilágosult intelligenciájának egész ereje, egész szellemi, erkölcsi és politikai tőkéje a képviselőház csekély töredékében nyer csak képviseltetést.

E körülmény csakis azért nem jár katasztrofális következményekkel a német nemzetre nézve, mert a német közélet perhorreszkálja a parlamentáris kormányzatot. Azok a küzdelmek, amelyeket előrehaladottabb német pártok 1848-tól kezdve folytattak a parlamentarizmusért, a monarchikus kormányzati rendszer teljes diadalával értek véget s ma már nincs Németországban komoly tényező, amelyik a parlamentnek a végrehajtó hatalom gyakorlására, a kormányzati irány megszábasára ingerenciát kívánna adni.

Nem pusztá véletlen, hogy ezek a törekvések az általános, szavazatjog behozatalával egyidejűleg értek véget, mert hiszen rövid néhány esztendő, alig pár választás tapasztalata meggyőzött róla mindenkit, hogy az általános szavazatjog parlamentjére nemzeti veszedelem nélkül nem bízhatják a birodalom kormányzatát.